

A szegedi kufa

Ágnes néném becsületes és tisztos iparában szegediesen „kufa”, amit másutt, ahol nem tudnak olyan jól magyarul, mint Szegeden, közönségesen kofának mondanak s értelme szerint kiskereskedő, akinek igen könnyen mozduló üzlete van, nem köll ahhoz sömmit, csak számos kosarakon alapulván a városháza felőli sarkon, a piros postaláda előtt az üzem.

Ágnes néném hetvenéves korában azt mondta:

— No, gyerőkeim, én most mán nyugdíjat adok magamnak.

Evvel utoljára összeszedte kosarait és mérlegét és táborig székét, szépen hazament a kedves kis házába, s bevonult a sajátmaga által teremtett nyugdíjalapra.

Nem kellett rajta búsulni. Volt neki annyi pénzecskeje, hogy a hetvenen felüli éveket rendes és személye szerint kellemetős megnyugovással töltsse el. Számszerint ugyan nem tudott költségvetést csinálni, mert sem írni-olvasni nem tanult meg, sem a hólnapi árakat nem bírta soha kifundálni, de azért bizott Istenben, hogy majd csak megsegíti ezen a nehéz gazdálkodáson is, amit a magányos öregség jelent.

Nem volt ugyanis soha férfiemberrel olyatén szövetsége, hogy annak folytatása lett volna. Maradt lányfővel tisztos öregasszonynak, s maga módján magabírónak.

Azért nem volt elhagyatva. Akinek van valamije, akinek Isten adott valamit, az nem marad elhagyatott. Jöttek az unokajányok, rokon fiúk, s a beházasodott emberké, asszonykák és sorra csudálták Ágnes néni ezzét-azzát.

— Jaj Ágnes néném, de jó egy siffonér, de jó volna az én jányomnak, most mén férhő az istenadta s nem tudok neki ijét szőrözni.

— Jó vóna fiam, hát akkor vidd el. Szőrőncsével.

Így aztán rákapogattak Ágnes nénire s két-három esztendő alatt elment a sifon, meg az asztal, meg a láda, meg az ágy is s Ágnes néném egyszer csak főszmélkedik s azt mondja:

— Nini, a kosaraim mögvannak!

Azt az egyet nem kérték el.

Ő pedig fővette a kosarát s újra kiballagott vele a régi állásába, ott a patikával szőmben s vette, adta a friss gyümölcsöt, a zöldségöt, amit lehetött.

De megörült ám neki az egész város. Mindenki köszöntötte: „Jó röggelt, Ágnes ánygó!” Lelkőm jó röggelt.

Jön a polgármester, möglátja a drága Ágnes nénémet, mingyár köszönti:

— Jó röggelt, Ágni ánygó!

— Jó röggelt, édős gyerekőm. Mén a hivataljába, lelkőm?

— Mőgyők, Ágni ánygó, mőgyők.

— No, Isten vezérölje!

Jön a főispán:

— Jó röggelt, Ágni ánygó.

— Jó röggelt, édős magzatom, no mögván-e az egészségé?

— Mőgván, Ágni ánygó.

— No, védelmezze Isten, édős szerelmem.

Jön a sarki rendőr az is azt mondja:

— Jó röggelt, Ágni ánygó.

— Jó röggelt, édős uram, mit álmodott az éccaka? Sömmit? Az az egészségős, jó uram.

De nem addig van az, Ágni ánygó. Nem hallotta, hogy ki van hirdetve, hogy

minden portékának az árát ki kell írni. Ki a meggyet, mög a cserösnyét, mög az uborkát, mög mindent.

— Ó szerelmem, hogyne hallottam volna, de hát nem töhetném én azt mög, mi-
kor jól tudja, se írni, se olvasni nem tudok. Nem ujan apám vót énnéköm gyerö-
köm, hanem ujan, hogy az nem törődött mivelünk, mög nem is vót akkor a tanyá-
kon annyi iskola, mint most.

— Hát pedig annak mög kell lenni, mert mindennek ki kő lenni írva.

— Hát írja ki, lelköm.

— Én nem, énnekem más a dolgom. Hanem magát felírom, ha mégeccer erre
járok s nem lesznek kiírva az árak.

— Hát, szerelmem, ha magának az a kötelessége, akkor tögye.

Ágnes néni csak tűnődött, csak évődött, de nem tudott segíteni a bajon. Oly
nagy dolgot csinálnak az emberek s oly fő vannak avval a kis írással, mintha avval
már több lenne a szép gyümölcs s olcsóbb az ára.

Inkább foglalatoskodott tehát avval, hogy az áruja szép legyen s ne is kérjen
érte olyan sokat, hogy azok a szögény embörök meg nem bírják vönni.

Szóval élt és dolgozott s örült, ha valami jól ment.

De két nap múlva csak megjelent újra a rendőr s mondja:

— Ágnes néném még most se tudja a törvényt?

— A törvényt tudom, lelköm, a törvényt azt mind jól tudom.

— Nohát mindét talán nem.

— De mind tudom, gyereköm. Szeresd az Istent teljes szívedbül, lölködbül, ez
az első törvény, a második pedig, hogy szeresd a te felebarátodat, mint te magadat.
Több törvény nincs.

— Dehogynincs, van még egy: Ki kő írni az árakat.

Evvel elővette a rendőr kis zsebbeli könyvét s az íróvesszőcskékjét s kezdte iro-
gálni Ágnes nénémet.

— Be fogják ám magát idézni.

— Isten ellen nem töhetünk — mondta Ágnes néni.

— De mög is büntetik.

— Ha Istennek az az ű akaratja!

Bizony úgy is lett. Ágnes néninek be kellett menni a főkapitányságra s egy fia-
tal főkapitány elé állították, de olyan fiatal elé, hogy még bajusza se volt.

— Ágnes néni, két pengő!

— Kettő, úgy-e lelköm.

Evvel kibontotta a nagy kufapénztárt, a kis csíkos szatyrot s kikeresett belőle
két szép ezüst pengőt s letette az asztalra.

— Egészséggel édös violám. Egészségére — mondta s elballagott sorára.

De e semmi. Egy hét se telt el, megint itt a rendőr.

— Ágnes néni, hát maga még most se írta ki az árt?

— Édös fiam má mögfizettem a tandíját.

— Majd megfizeti újra, duflán.

Evvel a kegyetlen rendőr újra felírta Ágnes nénit.

— Nem baj édös lelköm, csak a kedves családjáho legyen jó.

A szegedi hóhér is csak a kötelességét teljesíti, az avval még igen jószívű apja
löhet a gyerökeinek.

Bizony megjött újra az idézés. De nem csak neki, hanem sorba a kofasoron töb-
beknek. Nem megy oly gyorsan a világ átalakítása. Még a kerék is csikorog, hát
még a rend.

Űjra fő kellett menni a tekintetes főkapitány úr legkisebb inasához, vagy szö-
mélye képihöz.

— Kis lelköm, mönnyetek tük előre, majd én is bekövetkezők.

— Hó, hogyne, inkább maga gyűjjön elébb, álljon az élire — mondták a fiata-
labb kufák, s nem akarták, hogy Ágnes néni még valahogy kimaradjon a sorból.

Így be kellett mennie mindnyájuknak s Ágnes néni odabe csak mögállott nagy

szelíden s hátul, végire várta, míg a többieket hóhérolják, kit két pöngőre, aki először jelentközött s kit négyre, aki már járt itt.

Lassan kimentek s csak nézték, hogy Ágnes ágyó még bent kushad.

— Hát Ágnes néni magának nem vót elég egy büntetés? Újra itt van?

— No lássa.

— Nincs magának egy üsmerőse, aki kiírja magának az árakat?

— Édös micsodám, szoltam a rendőrnek, de aszonta, neki más a dóga, hogy engöm fölírjon. Szoltam a seprőnek, de azt mondta, neki más a dóga, az hogy a szemetet az én szép gyümölcseimre söpörje... Nem baj, szoltam osztán egy olyan diákforma fiatalnak is, az osztán mögtötte s mögírogálta neköm a kis táblácskákat.

— No ugy-e.

— Ügön ám, édös jószágom, de az embörök gyüttek-möntek az utcán s mögmögálltak, nevettek. Kérdök osztán egy jóembört, mit nevetnek ezök? Hát mögmondják: mit írtam én ki az epörre?

S Ágnes néni szemérmösen a szája elé emelte a kendőjét:

— Az vót kiírva: „ez a vénasszony szabad kézbül eladó”.

Hát az egész rendőrség hahotába tört ki. Még a közönséges rendőr urak is, a karddal az oldalukon, meg a fogalmazó urak arany rózsacsokra a gallérjukon, meg a fiatal főkapitány szömélye! Csak úgy fogták a hasikat s nevettek, nevettek ész nélkül.

Mondja osztán a főfő kapitány vagy micsoda köztük:

— No Ágni néném, ez eccő mögengedünk magának, mer e mögért négy pöngőt! ez a nevetés.

— Alássan köszönöm fiatal úr, Isten nevelje nagyra magát!

Evvel búcsúzott tisztességgel s kicurukolt.

No lám, az előszobába meg mind mögvárta a sok kufa s nézték:

— Ni ni, ez meg nevetve jó ki, mink meg ríva gyüvünk ki, e mög még nevet.

Ágnes néni felemeli két sok munkában nyútt tenyerét s lecsap hetykén betyárosan, táncosan két felől a bakacsin kötényre:

— No!... mé nem hazudtatok tik is egy jót!

S hátat fordít s egészen mögfiatalodva következik el a törvény házábul.

BÁLINT SÁNDOR

Ágnes néném, a poétás asszony

A *Rózsa Sándor* szereztetésének szegedi vonatkozásait már több írásomban (Móricz Zsigmond Szegeden. Délvidéki Szemle, 1943, 308—316. Móricz Zsigmond a Rózsa Sándor írása közben. Kortárs, 1967, 1398—1401. A Rózsa Sándor műhelyéből. Móricz Zsigmond születésének évfordulójára. Tiszatáj, 1969, 660—668.) földolgoztam. Ezekhez újat már aligha tudnék hozzátenni. Jólesik azonban visszagondolnom az író parasztműzsjára, a szögedi kufára, Balogh Ágnes nagynénemre.

Móricz szegedi élményeinek mellékterméke, ízes gyümölcse *A szegedi kufa* (Híd, 1941, 6. sz.). Máshol már megírtam, hogy Móricz kereste a Rózsa Sándor-ról élő szegedi *népemlékezet* tanúskodását is. Nem talált rá. Kissé már reménytelennek érezte a dolgot, amikor megismerkedvén egymással azt ajánlottam neki, hogy legyen vendégünk a híres alsóvárosi havibúcsúra, a szegedi táj hagyományos nagy ünnepére (augusztus 5). Csakugyan el is jött, kint a búcsún

